

Amateka Ahishe y’Umurongo wa Mirongo Ine — Umubare wa Makumyabiri n’Bane

Ezekiyeli Nimeru Gatanu

Jeff Pippenger

2026-08-10

Mu gace kavanywe mu gitabo Testimonies, umuzingo wa gatanu, tumaze igihe twiga mu ngingo nke zikurikirana; tumenyeshwa iyerekwa ry’urusengero ryahawe Ezekiyeli, Yesaya na Yohana:

“Aya masomo ni ayo kutugirira akamaro. Dukeneye gushinga ukwizera kwacu ku Mana, kuko imbere yacu hari igihe kiri hafi kuza kizagerageza imitima y’abantu. Kristo, ari ku Musozi wa Elayono, yasubiyemo imanza ziteye ubwoba zari kuzabanza mbere yo kuza kwe kwa kabiri ati: ‘Muzumva intambara n’impuha z’intambara.’ ‘Ishyanga rizahagurukira irindi shyanga, n’ubwami bugahagurukira ubundi bwami: kandi hazabaho inzara, n’indwara z’ibyorezo, n’imitingito ahantu hanyuranye. Ibyo byose ni intangiriro y’umubabaro.’ Nubwo ubu buhanuzi bwagize isohozwa ry’igice mu irimbuka rya Yerusalemu, burushaho kugira ishyingira mu bikorwa ryihariye ku minsi y’imperuka.”

Icyenda cya Cyenda cya Av

Tisha B’Av, bisobanurwa ngo “itariki ya cyenda y’ukwezi kwa Av” mu Giheburayo, ni umunsi w’Abayahudi wibuka irimbuka ry’Ingoro ya Mbere ryakozwe n’Abanyababuloni mu mwaka wa 586 mbere ya Kristo, n’iry’Ingoro ya Kabiri ryakozwe na Tito mu mwaka wa 70. Ayo marimbuka yombi yabaye ku itariki imwe ya kalendari—ku munsi wa 9 w’ukwezi kwa Av ko mu Giheburayo (akenshi ugahura na Nyakanga cyangwa Kanama kuri kalendari ya Gregori). Igihe Mushiki wa White ahuza irimbuka rya Yerusalemu n’“igihe kizagerageza imitima y’abantu” mu minsi y’imperuka, aba agaragaza amarimbuka abiri yombi ashushanya itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza bidatinze.

Umurongo wa cumi na gatandatu wo muri Daniyeli cumi na rimwe ugereranya iryo tegeko ryo ku Cyumweru, kandi uhuye n’umurongo wa mirongo ine n’umwe. Muri Ezekiyeli kurimbuka kwa Yerusalemu gukoreshwa mu kugaragaza itandukanywa ry’abakobwa b’inkumi b’abanyabwenge n’abapfu ku itegeko ryo ku Cyumweru. Ezekiyeli yari imbohe i Babuloni igihe yajyanwaga mu buryo bw’igitangaza i Yerusalemu kugira ngo arebe uko kutandukanywa nyako kuvugwa mu bice bya munani kugeza ku cya cumi na kimwe.

Nuko mu mwaka wa gatandatu, mu kwezi kwa gatandatu, ku munsi wa gatanu w’ukwezi, nkiri nicaye mu nzu yanjye, kandi abakuru ba Yuda bicaye imbere yanjye, ukuboko k’Umwami Uwiteka kunzigiraho aho hantu. Nuko nditegereza, maze mbona ishusho imeze nk’ifite ishusho y’umuriro: uhareye ku ishusho y’amatako ye umanuka, hari umuriro; kandi uhareye ku matako ye uzamuka, hari nk’ishusho y’umucyo, imeze nk’ibara rya ambaro. Nuko arambura ishusho y’ukuboko, anyakura ku gisibo cy’umutwe wanjye; maze umwuka anterura hagati y’isi n’ijuru, anjyana i Yerusalemu mu byerekezo by’Imana, ku rugo rw’irembo ry’imbere

rireba i ruhande rw'amajyaruguru; aho hari icyicaro cy'ishusho y'ishyari, itera ishyari.
Ezekiyeli 8:1–3.

Ibice bine byo kuva ku cya munani kugeza ku cya cumi na kimwe ni isobanuro cy'ugutandukanywa; kandi Mushiki wa White, igihe yatangaga ibisobanuro kuri Ezekiyeli icyenda, agaragaza ko bitari ugushyirwaho ikimenyetso kumwe ko mu Byahishuwe igice cya karindwi gusa, ahubwo ko Yerusalemu ishushanya Itorero ry'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya mu minsi y'imperuka.

“Abatarababazwa no gusubira inyuma kwabo mu by'umwuka, kandi ntibababare ku byaha by'abandi, bazasigara badafite ikimenyetso cy'Imana. Uwiteka aha intumwa Ze itegeko, abagabo bafite intwari zo kwica mu maboko yabo ati: ‘Mumukurikire munyure mu murwa, kandi mwice; ijisho ryanyu ntirigire uwo ribabarira, kandi ntimugire impuhwe na nkeya: mwice rwose abasaza n'abato, abakobwa b'inkumi, n'impinja, n'abagore: ariko ntimugakore ku muntu uwo ari we wese uriho ikimenyetso; kandi mutangirire ahera Hanjye. Nuko batangirira ku basaza bari imbere y'inzu.’”

“Aha turabona ko Itorero—Ahera h'Umwami—ari ryo ryabanje kumva inkoni y'uburakari bw'Imana. Abasaza, abo Imana yari yarahaye umucyo mwinshi kandi bari barahagaze nk'abarinzi b'inyungu z'umwuka z'abantu, bari baragambaniye icyo bizewe. Bari barafashe umwanzuro wo kuvuga ko tudakwiriye gutegereza ibitangaza n'ukwihishura kugaragara kw'imbaraga z'Imana nk'uko byari biri mu minsi ya kera. Ibihe byarahindutse. Ayo magambo akomeza kutizera kwabo, maze bakavuga bati: Uwiteka ntazakora icyiza, kandi nta n'ikibi azakora. Agira imbabazi nyinshi cyane ku buryo adashobora gusura ubwoko bwe azanye urubanza. Bityo “Amahoro n'umutekano” ni byo bitangazwa n'abantu batazongera na rimwe kuzamura ijwi ryabo nk'impanda kugira ngo bereke ubwoko bw'Imana ibicumuro byabwo n'inzu ya Yakobo ibyaha byayo. Izi mbwa z'ibiragi zitashatse kubomba ni zo zigerwaho n'ihora rikiranuka ry'Imana yarakajwe. Abagabo, abakobwa b'isugi, n'abana bato bose barimburanira hamwe.”

“Ibizira bikomeye abizerwa baborogeraga bakanabiririra ni ibyashoboraga gusa kugaragarira amaso y'umuntu ufite aho agarukira, ariko ibyaha bibi cyane kurushaho, ibyateraga Imana itunganye kandi yera kugira ishyari, ntibyari byarahishuwe. Umushakashatsi Mukuru ushishoza imitima azi buri cyaha cyose gikorerwa mu ibanga n'abakora ibibi. Abo bantu bagera aho bakumva batekanye mu buriganya bwabo kandi, kubera kwihangana Kwe, bakavuga ko Uwiteka atabona, hanyuma bagakora nk'aho yaratereranye isi. Ariko azagaragaza uburyarya bwabo kandi azashyira ahagaragara imbere y'abandi ibyo byaha baritondeye cyane guhisha.”

“Nta buruta bw'inzego, icyubahiro, cyangwa ubwenge bw'isi, nta mwanya uwo ari wo wose mu murimo wera, bizabuza abantu gutamba ihame ho igitambo igihe barekewe imitima yabo ibeshya. Abafashwe nk'abakwiriye kandi bakiranuka bagaragaza ko ari bo bayobozi b'ubuhakanyi kandi bakabera abandi urugero mu kutita ku bintu no mu gukoresha nabi imbabazi z'Imana. Inzira yabo mbi ntazayihanganira ukundi, kandi mu burakari bwe ababana na bo nta mbabazi.”

“Ni atari ko Umwami akura kubari bahiriwe n’umucyo mwinshi kandi bakumvise imbaraga z’ijambo mu kurikorera abandi. Igihe kimwe bari abagaragu Be b’indahemuka, batoniwe no kubana na We no kuyoborwa na We; ariko baramuvuyeho maze bayobya abandi, bityo bagwa munsu y’uburakari bw’Imana.” Testimonies, volume 5, 211, 212.

Igitabo cyose cya Ezekiyeli gishyizwe mu rwego rw’isenywa rya Yerusalemu. Mu buhamya bwa Ezekiyeli, igotwa rya Nebukadinezari ryamaze umwaka n’igice ryagaragajwe mu buryo bwihariye; ariko “ishyirwa mu bikorwa rirusha kuba iry’ako kanya” ry’umuburo wa Yesu wo muri Matayo makumyabiri n’ine riri mu minsi y’imperuka. Muri Ezekiyeli, uwo murongo w’ukuri uboneka mu gice cya makumyabiri na kane.

15 Mutarama, 588 Mbere ya Kristo

Nuko mu mwaka wa cyenda, mu kwezi kwa cumi, ku munsu wa cumi w’uko kwezi, ijambo ry’Uwiteka rinzaho, riti: Mwana w’umuntu, iyandikire izina ry’uyu munsu, koko ry’uyu munsu nyine; umwami w’i Babuloni yatangiye kugota Yerusalemu kuri uyu munsu nyine. Ezekiyeli 24:1, 2.

Kuri iyi tariki, ari na yo ishimangirwa n’ibindi bihamya bya Bibiliya, hatangiye kugotwa kwamaze amezi cumi n’umunani. Ijambo ry’Uwiteka ryaje kuri Ezekiyeli kuri iyo tariki ryari rigizwe n’umugani w’umudugudu wuzuye amaraso ushushanywa n’inkono ibira, ugakurikirwa n’umuriro ukomeye. Uwo mugani ugaragaza neza urubanza rwaciriwe Yerusalemu, kandi muri uwo mutwe nyine ukurikirwaho n’uko umugore wa Ezekiyeli yashyinguwe amaze guhitanywa n’indwara y’itungurane, bikaba ikimenyetso cy’uko kugotwa kwari kuzagera ku kurimbura ubuturo bwera kwari kwatangiye.

Nuko ijambo ry’Uwiteka rinzaho rirambwira riti: Mwana w’umuntu, dore ngiye kukunyaga ikintu gishimisha amaso yawe nkubise; nyamara ntuzarire, kandi ntuzaboroga, amarira yawe na yo ntazatamba. Uhumeke bucece, ntukorere icyunamo uwapfuye, wiyambike umutamirizo wo ku mutwe, wambare inkweto ku birenge byawe, ntugapfuke iminwa yawe, kandi ntukarye umutsima w’abantu. Nuko mu gitondo mbwira abantu; maze nimugoroba umugore wanjye arapfa; nuko mu gitondo nkora nk’uko nategetswe. Ezekiyeli 24:15–18.

Nuko abantu bari bakikije Ezekiyeli bamubaza icyo uwo mugani n’urupfu rw’umugore we byasobanuraga.

Nuko abantu barambaza bati: “Mbese ntiwatubwira icyo ibi bintu biturebaho, ko ari byo bituma ukora utyo?” Ni bwo ndabasubije nti: Ijambo ry’Uwiteka ryanzaho, riravuga riti: Vugana n’inzu ya Isirayeli uti: Uku ni ko Umwami Uwiteka avuga ati: Dore ngiye guhumanya ahera hanjye, ubwiza bw’imbaraga zanyu, icyo amaso zanyu yifuza, n’icyo umutima wanyu ubabarira; kandi abahungu banyu n’abakobwa banyu mwasize bazicishwa inkota. Ezekiyeli 24:19–21.

Muri uwo murongo, umugore wa Ezekiyeli n’Ubuturo bwera byombi bivugwaho nk’“icyifuzo cy’amaso yawe.” Abanyamateka ba Bibiliya bagaragaza ko igotwa ryamaze amezi cumi n’umunani, mu gihe ibitero bya Cestius na Tito byamaze imyaka ine, uhereye mu mwaka wa 66

kugeza mu mwaka wa 70. Kubara neza igihe uhereye ku gitero cya mbere cya Cestius kugeza ku irimbuka bitanga imyaka itatu n'igice, ariko iyo hakoreshejwe “kubara hakubiyemo n'intangiriro n'iherezo,” ari bwo buryo bukoreshewa cyane muri Bibiliya, biba imyaka ine. Kumenya ko ubwo buryo bwombi bwo kubara ari bwo bituma tubasha kubona imyaka itatu n'igice uhereye kuri Cestius kugeza kuri Tito, kandi nanone imyaka ine.

Dufite abahamya babiri b'itegeko ryo ku Cyumweru mu kurimburwa kubiri kwa Yerusalemu, kandi ibisobanuro birambuye by'ayo mateka yombi bigomba gushyirwa ku itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba—aho Lawodikiya acirwa amacakubiri akamenerwa mu kanwa k'Umwami. Itangira ry'igotwa rya Nebukadinezari rirangwa n'urupfu rw'umugore wa Ezeziyeli. Mu rupfu rwe, Ezeziyeli yategetswe kutamuririra ku mugaragaro, kuko yari ikimenyetso cy'Abayuda boherezwaga mu bunyage.

Intangiriro y'igihe cy'imyaka ine cyo kuva mu wa 66 kugeza mu wa 70 irangwa n'ikimenyetso cy'ikizira cy'ubutayu, ari na cyo cyari ikimenyetso ku Bakristo b'i Yerusalemu cyo guhunga.

Nuko rero nimubona ikizira giteza ubunyagwe, cyavuzwe n'umuhanuzi Daniyeli, gihagaze ahera, (usoma abyitondere, abyumve:) icyo gihe abazaba bari i Yudaya bazahungire ku misozi. Matayo 24:15,16.

Ibitero bibiri bigaragarira neza ko bihura, kandi ibyo bitero byombi bikubiyemo “ikimenyetso” mu ntangiriro y'igitero. Igihe Ezeziyeli yasobanuraga icyo urupfu rw'umugore we rwashakaga kuvuga n'impamvu atagize icyunamo, yarabisobanuye hanyuma abyandika ati:

Nuko Ezeziyeli ababereye ikimenyetso: uko yakozwe kose ni ko namwe muzagira; kandi nitibi biba, muzamenya yuko ndi Uwiteka Imana. Ezeziyeli 24:24.

Ikimenyetso cy'urupfu rw'umugore wa Ezeziyeli cyari ikimenyetso kiranga kurimbuka kwa Yerusalemu n'Urusengeru byari bigiye kuza bidatinze, hamwe n'ubunyage bwakurikiyeho i Babuloni. Ikimenyetso cy'igisesema cyo kurimbuka, cyavuzwe na Daniyeli, cyari umuburo wo guhunga ngo barokoke kurimbuka; ariko uko kugotwa kwombi kwari gufite ikimenyetso ku ntangiriro yabyo.

Hazabaho ugoswe n'ubuhanuzi mbere y'itegeko ryo ku Cyumweru riri hafi kuza, kandi urupfu rw'umugore wa Ezeziyeli ni ikimenyetso cy'uko itorero ry'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya ryamaze gusigaranwa burundu; naho Ezeziyeli ni ikimenyetso cy'abihumbi ijana na mirongo ine na bine, kandi ni ikimenyetso cy'ibendera rizamurwa mu itangiriro ry'uwo ugoswe. Ezeziyeli ni ibendera ry'abihumbi ijana na mirongo ine na bine mu itangiriro ry'ugoswa kwa Babuloni, kandi ikimenyetso cy'igiseswa giteye ishozi mu itangiriro ni “ikimenyetso” cya Roma. Ikimenyetso kimwe kivuga ku muburo wo mu imbere, ikindi kikavuga ku muburo wo mu hanze. Nta gushidikanya ko mu mwaka wa 66 Abakristo bahawe umuburo, ariko ikimenyetso cy'umuburo cyari Roma. Ikimenyetso mu kurimbuka kwa Babuloni cyari umugore wa Ezeziyeli. Roma ni itsinda ry'abakira ikimenyetso cy'inyamaswa, naho Ezeziyeli akaba ikimenyetso cy'abakira ikimenyetso cy'Imana.

Ibihe Bibiri Byo Kurangiza

Kugota kwa mbere kwamaze amezi cumi n'umunani, naho kugota kwa kabiri kwamaze imyaka ine. Ibyo bigota byombi bibona isohozwa ryabyo “rirushaho kuba riziguye” mu minsi y'imperuka, kandi byombi bifitanye isano itaziguye n'ubuhanuzi bw'imyaka magana atatu na mirongo cyenda n'umwe n'iminsi cumi n'itanu buboneka mu Byahishuwe 9:15.

Intangiriro y'amezi atanu yo mu Byahishuwe igice cya cyenda, umurongo wa cumi, yarimo amateka agaragaza igihe cy'imyaka mirongo itatu n'umunani gisozwa no kugotwa kumara imyaka ine, gifitanye isano n'umubare mirongo itatu n'umunani, kandi kikagaragaza ukuzamuka kwa Isilamu. Ukwo kugotwa kumara imyaka ine kubonera ikigereranyo cyako mu mateka yatangiye igihe ya mezi atanu, ni ukuvuga imyaka ijana na mirongo itanu, yarangiraga, maze ya myaka magana atatu na mirongo cyenda n'umwe n'iminsi cumi n'itanu igatangira. Byatangiye ku wa 27 Nyakanga 1449, maze nyuma y'imyaka ine, Isilamu izana ukugotwa kumara iminsi mirongo itanu n'itanu kuri Constantinople, kwarangiye ku wa 29 Gicurasi 1453.

Igihe ubuhanuzi bw'ibihe bwatangiye ku wa 27 Nyakanga 1449 bwasozerwaga ku wa 11 Kanama 1844, iyo myaka ine y'umurimo w'abamarayika ba mbere n'uwa kabiri uhereye mu 1840 ukageza mu 1844 yahiriranye n'iyi myaka ine y'igotwa ryo mu 1333 kugeza mu 1337, kandi ihurirana na none n'igihe cy'imyaka ine uhereye mu 1449 ukageza mu 1453. Abo batangabuhamya batatu, bose bakaba ari igice cy'ako kanya cy'uwo murongo umwe w'ubuhanuzi, bagereranya igihe cy'ikigereranyo cy'imyaka ine ubwo umurimo w'umumarayika wa mbere n'uwa kabiri wo mu 1840 kugeza mu 1844 usubirwamo mu mateka y'umurimo w'umumarayika wa gatatu. Abo batangabuhamya batatu bagereranya igotwa ry'imyaka ine mu mateka y'abihumbi ijana na mirongo ine na bine. Icyo gihe cy'imyaka ine na cyo kigaragazwa n'amatwa ya Yerusalemu yo mu 66 no mu 70.

Intangiriro yo kugota kw'imyaka ine kwatangiye na Cestius mu mwaka wa 66, hanyuma kurangizwa na Titus mu mwaka wa 70, bitanga ikimenyetso cya alufa n'ikimenyetso cya omega ku gihe cy'imyaka ine. Icyo gihe nyine kandi kigereranywa n'imyaka itatu n'igice, na yo ikaba ihura n'imyaka itatu n'igice y'ubuhanuzi aho Roma ya papa yasiribanganyije ubuturo bwera.

Ariko urugo rw'inyuma rw'urusengero urusige; nturupime, kuko rwahawe abanyamahanga; kandi bazamara amezi mirongo ine n'abiri bakandagira umurwa wera. Kandi nzaha abahamya banjye bombi ubushobozi, maze bazahanure iminsi igihumbi magana abiri na mirongo itandatu, bambaye ibigunira. Ibyahishuwe 11: 2, 3.

Kandi bazagwa n'ubugi bw'inkota, kandi bajyanwe ho iminyago mu mahanga yose; kandi Yerusalemu izaribatwa n'Abanyamahanga, kugeza ubwo ibihe by'Abanyamahanga bizasohorera. Luka 21:24.

Ni ngombwa cyane kuzirikana ko ndimo gukoresha ibarwa y'igihe yombi, ari yo “ibarwa ikomatanya” n’“ibarwa itandukanya,” ku gihe gishushanywa n'ikimenyetso alpha cya Cestius kugeza ku kimenyetso omega cya Titus. Ibi byerekana ko imikoreshereze ibiri y'igihe ihagarariwe mu mateka amwe. Uyu ihame rya Bibiliya twaramaze kurisuzuma ubwo twatekerezaga (mu nyandiko nyinshi zashize), igihe kiri hagati yo gusura kwa Yesu i Kayisariya-Filipi (Paniumi) n'urugendo rwe rwo kujya ku Musozi wo Guhindurirwaho ishusho. Abanditsi babiri ba Bibiliya

banditse iminsi itandatu, naho undi yandika umunani.

Maze iminsi itandatu ishize, Yesu ajyana Petero na Yakobo na Yohana mwene nyina wa Yakobo, abazamukana ku musozi muremure biherereye ukwabo. Matayo 17:1.

Nuko hashize iminsi itandatu, Yesu ajyana Petero na Yakobo na Yohana, abazamukana ku musozi muremure bari bonyine ukwabo; ahindurirwa ishusho imbere yabo. Mariko 9:2.

Nuko, hashize nk'iminsi umunani nyuma y'ayo magambo, ajyana Petero na Yohana na Yakobo, azamuka umusozi gusenga. Luka 9:28.

Kurimbuka kwa Yerusalemu gufite uko gukoreshwa “kugaragara kurushaho” ku minsi y'imperuka, kandi uko kurimbuka ni abahamya babiri bagereranywa na Babuloni na Roma. Abo bahamya babiri baturirana mu buhamya bwabo, ariko bagatanga ibiranga ubuhanuzi bitandukanye kandi by'ingenzi kugira ngo ukuri kurusheho kugaragazwe. Kugotwa na Roma (66 kugeza kuri 70) kwabaye imyaka ine, na yo ikaba inagereranya imyaka itatu n'igice. Iyo myaka itatu n'igice ihuzwa no gukandagirirwa hasi kw'urusengero n'ingabo, kwakozwe n'ubupagani n'ubupapa byombi. Gukandagirirwa hasi n'ubupapa kwamaze imyaka itatu n'igice y'ikigereranyo, nk'uko byashushanyijwe n'imyaka itatu n'igice nyakuri mu kugotwa kwa Yerusalemu na Roma.

Iyo myaka ine yo kugotwa ihuzwa kandi n'ibihe by'imyaka ine bifitanye isano n'umurongo w'ubuhanuzi ugaragaza kuzamurwa kwa Isilamu, hanyuma nyuma yaho kuzamurwa kw'umurimo w'abamarayika ba mbere n'uwa kabiri, maze hanyuma n'uwa gatatu. Cestius kugeza kuri Titus bihurira n'uruziga rwa Roma ya gipapa kandi no ku ruziga rwa Isilamu. Uruziga rwa Roma n'iyi myaka itatu n'igice bya Cestius na Titus bihurira n'imyaka itatu n'igice y'ikigereranyo ya Roma ya gipapa, bityo bikagaragaza ibice byombi bya Roma ya gipagani na Roma ya gipapa. Uruziga rwa Isilamu ruhuzwa n'ayo mateka amwe iyo asobanuwe nk'imyaka ine, ariko nk'uko no ku ruziga rwa Roma muri ayo mateka, Isilamu ifitanye isano n'ubutegetsi bwa kabiri bugengwa n'uruziga rwa Isilamu—ari bwo Abadivantisiti. Igihe cy'imyaka itatu n'igice kigereranya Roma mu byiciro byayo byombi, naho igihe cy'imyaka ine kigereranya Isilamu n'Abadivantisiti. Roma ya gipagani na Roma ya gipapa ntibishobora gutandukanywa mu buryo bw'ubuhanuzi, kandi ni ko na Isilamu n'Abadivantisiti bidashobora gutandukanywa.

Ibi bisaba mu buryo bw'ubuhanuzi ko, iyo dusuzumye ugugotwa kwa Babuloni, hagomba kuboneka uburyo bubiri bwo gusobanukirwa igihe mu kigereranyo cy'ugugotwa kw'amezi cumi n'umunani. Uburyo bubiri bwo kugaragaza igihe mu kugotwa kwazanywe n'i Roma, mu buryo bw'ubuhanuzi busaba ko haba n'uburyo bubiri bwo kugaragaza igihe mu kugotwa kwazanywe na Nebukadinezari. Ugugotwa kwa Nebukadinezari kw'amezi cumi n'umunani na ko gishobora gusobanurwa nk'ikimenyetso cy'umwaka umwe n'igice. Amezi cumi n'umunani ni umwaka umwe n'igice, kandi igice n'igice gishobora kugaragazwa nka 1.5 years. Ugugotwa kwa Nebukadinezari kwari amezi cumi n'umunani kandi nanone kukaba umwaka umwe n'igice, ni ukuvuga one point five (1.5) years.

Amezi cumi n'umunani yerekeza ku mbaraga zagombaga gukandagira i Yerusalemu, kandi imyaka 1.5 yerekeza kuri Isilamu. Uruziga rwa gihanuzi rwo kubara rwerekana amezi cumi n'umunani,

rwerekana Babuloni, kandi urundi ruziga rwa gihanuzi rwo kubara rwerekana Isilamu. Ntidurashyira ahagaragara ibisobanuro by'uko tugera ku ikoresha ry'imyaka 1.5 ifitanye isano na Isilamu, ariko hakwiriye kwitonderwa ko uburyo bubiri bwo kubara igihe mu irimbuka ryazanywe na Roma bufitanye isano n'uruziga rwa gihanuzi rwa Roma, (haba iya gipagani n'ya gipapa), kandi ubundi buryo bwo kubara bukaba bufitanye isano n'uruziga rwa gihanuzi rwa Isilamu. Ibi biranga biboneka mu irimbuka rya Yerusalemu ryombi, irya alpha n'irya omega.

Imyaka ine y'igitero cyo kugota Yerusalemu cyabaye ku ngoma ya Cestius na Tito igereranya iherezo ry'umurongo w'ubuhanuzi watangiranye n'igihe cy'imyaka mirongo itatu n'umunani, cyasojwe n'igitero cyo kugota cyamaze imyaka ine kigereranya kuzamurwa kwa Isilamu; kandi igihe cya nyuma cy'imyaka ine kiri muri uwo murongo nyine kigereranya kuzamurwa kw'ibendera ry'abihumbi ijana na mirongo ine na bine.

Tuzakomeza ibi bintu mu ngingo ikurikira.